

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

<i>Вовченко М.М.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО АБО ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	139
<i>Вороніна В.А.</i> ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ЙОГО ЗАХИСТ У НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ПРАКТИЦІ ЄСПЛ.....	141
<i>Гончарова А.В.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ.....	143
<i>Грищенко К.І.</i> КРАДІЖКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	145
<i>Гулько О.Є.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ.....	148
<i>Завадська Ю.М.</i> ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКУ ЩОДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ, НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ ЗА ККУ.....	151
<i>Замаскіна А.М.</i> КОРУПЦІЯ ЯК ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ І НЕДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА СВІДОМОСТІ.....	153
<i>Зуєва В.С.</i> ПРОБЛЕМА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИНИЖЕННЯ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ.....	156
<i>Караманиць Д. В.</i> СМЕРТНА КАРА В УКРАЇНІ: ЗА І ПРОТИ.....	159
<i>Качуренко В.В.</i> ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ: ГЕНЕЗИС ТА ФОРМАЛІЗАЦІЯ ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	161
<i>Клець І.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	164
<i>Ковальська А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	166
<i>Колеснікова А.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО ТА НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	170
<i>Кондратюк В.М.</i> ШАХРАЙСТВО, ПОВ'ЯЗАНЕ З ВИКОРИСТАННЯМ БАНКІВСЬКИХ КАРТОК.....	173
<i>Константинова І.В.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	175

*Караманиць Д. В.
студентка 2 курсу магістратури
факультету адвокатури та
антикорупційної діяльності
Національний університет
«Одеська юридична академія»*

СМЕРТНА КАРА В УКРАЇНІ: ЗА І ПРОТИ

Питання смертної кари в Україні є доволі дискусійним, незважаючи на те, що в нашій країні це справа минулого часу. Після перегляду кримінальних новин більшість з нас все одно рахує, що злочинець отримав м'яке покарання. Тому питання відсутності адекватної реакції з боку держави на такі дії набуває дедалі більшої ваги.

Українські правознавці А.Музика та В.Пуйко дають наступне визначення поняття смертної кари: смертна кара — це винятковий, найсуворіший вид покарання, що полягає у примусовому позбавленні життя засудженого від імені держави і за вироком суду [1].

В Україні спроби запровадження смертної кари були ще за часів Київської Русі. Найвищою, винятковою мірою покарання було вигнання («поток і розграбленіє»), яке не виключало загибелі засудженого, бо на вигнання не поширювався захист закону. Після хрещення Русі князь Володимир скасував смертну кару, однак через те, що «жахливо стало дорогами їздити» — так відмічено в одному з літописів — такий стан речей протримався недовго.

Систематичне застосування смертної кари в Україні почалося у Литовський період її історії («Судібник» Казимира IV Ягеллончика 1468 р. та «Статут Литовський» 1529 р.).

Козаки застосовували смертну кару за найтяжчі злочини. Військовими артикулами Петра I смертна кара встановлювалася за 123 види злочинів. Імператриця Єлизавета Петрівна призупинила виконання смертних вироків, хоча й не скасувала смертної кари.

У 1947 році в Радянському Союзі смертну кару було скасовано, найвищою мірою покарання стало позбавлення волі на 25-річний термін у таборах суворого режиму. Натомість через три роки, під значним тиском громадськості, листами від трудових колективів та індивідуально громадян смертну кару було поновлено, але лиш за державні злочини.

Упродовж 1990-2000 років в Україні смертна кара існувала «як виняткова міра покарання» у вигляді розстрілу. Спочатку на виконання таких вироків було накладено мораторій. Смертна кара встановлювалася за особливо небезпечні злочини проти держави, проти життя, правосуддя, за воєнні злочини (в умовах воєнного стану чи бойової обстановки). Рішенням Конституційного Суду України № 11- рп/99 від 29 грудня 1999 року визнано, що смертна кара суперечить Конституції України. Остаточо як вид покарання її скасовано у 2000 році. Кримінальним кодексом України 2001 року вже не передбачено смертної кари як виду покарання [2].

Ставлення до смертної кари не є однотайним у багатьох суспільствах — там, де вона практикується, шириться рух за її скасування; у країнах, де вона скасована, існує певна кількість прихильників її відновлення.

Зокрема, в Україні після скасування смертної кари за короткий термін було скоєно понад 240 тяжких злочинів. Наша країна не готова до утримання величезної кількості довічно ув'язнених, тому вони перебувають в тісних, задушливих камерах, нерідко не маючи доступу до лікаря чи листування.

Крім того, використовуючи дірки національного законодавства, довічно засуджені мають величезні шанси доволі скоро опинитися на волі. Зокрема злочинці скаржаться на все, що тільки можна, вимагаючи багатотисячних компенсацій за порушення своїх прав. За даними опитувань, майже всі довічно засуджені в Україні вірять у те, що звільняться.

Скасовуючи смертну кару, брався до уваги той аргумент, що можуть існувати і є судові помилки. Так, справді, протягом ХХ століття в США було страчено двадцять п'ять невинних людей (при цьому в тридцяти семи штатах США досі існує смертна кара, і мало кому там приходить в голову говорити про її скасування, і лиш в тринадцяти штатах її скасували). Однак можливість судової помилки зовсім не є аргументом на користь скасування смертної кари. Адже існує, наприклад, таке поняття, як помилка лікарів (скільки людей померли на операційних столах від неправильного діагнозу і відповідного лікування тощо), однак ми не говоримо про необхідність відмови від послуг лікарів. До того ж, питання тут стоїть не в смертній карі, тобто системі виконання покарань, а в системі дізнання і слідства. Крім того, від часу винесення смертного вироку до його виконання проходить доволі тривалий час, за який судова помилка, якщо вона і мала місце, може бути виправленою.

До того ж, враховуючи реалії сьогодення, якщо людина не є винною, вона навряд чи доведе свою невинуватість, і для неї самої набагато легше буде бути страченою, аніж провести усе життя в компанії злісних злочинців з усвідомленням того, що вона невинувата.

Отже, смертна кара мусить існувати у суспільстві як стримуючий засіб проти скоєння тяжких антидержавних і антисоціальних злочинів, для вилучення з суспільства жорстоких нелюдських елементів. Скасування смертної кари суперечило не тільки релігійним, правовим і морально-етичним нормам, а й історичній традиції українського суспільства. Досвід трьох попередніх скасувань смертної кари на вітчизняних теренах виявився негативним і переконливо довів свою недієвість. Поновлення смертної кари, таким чином, є актуальним для України і необхідним для її ефективного державного будівництва, демократичного розвитку громадянського суспільства. Однак для того, щоб поновити смертну кару в Україні, необхідно виконати низку складних і довготривалих політико- юридичних процедур, що, фактично, не видаються можливими у реаліях сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Музика А., Пуйко В. Смертна кара // Юридична енциклопедія: В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова) та ін. — К.: Укр.енцикл, Т. 5: П-С. — 2003. — С. 534.
2. Рішення Конституційного Суду України від 29 грудня 1999 р. № 11-рп/99 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v011p710-99>.